

Lausunto

19.06.2017

Asia: TEM/1033/03.01.01/2017

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle laiksi talous- ja velkaneuvonnasta

Kysymykset

Onko esitysluonnos mielestänne hyväksyttävissä?

Kyllä, tietyin muutoksin

Talous- ja velkaneuvonnan järjestäminen ja tuottaminen 2 §Kommenttinne tästä pykälästä

Talous- ja velkaneuvontatehtävissä työskentelee nyt 162 henkilöä (152 htv), avustavia henkilöitä heistä on 32. Ehdotuksen mukaan liikkeen luovutuksen periaatteita ei voida lainkaan soveltaa, vaan perustettavat virat tulisivat avoimeen hakuun keväällä 2018 ja virkoja perustettaisiin 110–130. Henkilöstörakenteesta eikä palkkauksesta esitetä mitään näkemystä. Henkilötyövuosien määrän lisäys ei ole aivan vähäinen suhteutettuna oikeusapu- ja edunvalvontapiirien nykyiseen henkilötyövuosimäärään (982). Hallituksen esityksessä voisi tarkastella perusteellisemmin vaikutusta tehtävät vastaanottavan viranomaisen organisaatioon, johtamiseen, toimintaan ja henkilöstörakenteeseen.

Talous- ja velkaneuvonnan selvitysmies Kirsti Rissanen on jo vuonna 2009 esittänyt, että talous- ja velkaneuvontatehtäviin tarvitaan lisää henkilökuntaa ja esittänyt vuotuiseksi määrärahasi 11 miljoonaa euroa. Nyt käsillä olevassa luonnoksessa vuotuinen määräraha olisi 7,7 miljoonaa euroa, kun esim. vuonna 2015 neuvontaan käytettiin 8,8 miljoonaa euroa.

Perustelu resurssien vähennyksestä kohdistuu lähinnä digitaalisiin asiakaspalveluihin ja yhtenäisiin asianhallintajärjestelmiin. Asiakkaiden yhteydenoton kynnyksen madaltamiseksi digitaaliset palvelut ovat varsin tervetulleita ja ovat uskoakseni toteutettavissa suhteellisen nopeasti. Näkemysmme mukaan digitaaliset palvelut kuitenkin lisäävät kysyntää varsin paljon. Näin on käynyt esim. Vantaan talous- ja velkaneuvonnassa, Takuu-Säätiön Chat-palvelussa ja Kelassa toimeentulohakemusten sähköisen käsittelyn myötä.

Työtä automatisoivien tietojärjestelmien kehittäminen tulee kestäväksi vuosia. Tietojärjestelmien tulee toimia niin, että asiakkaiden velkatiedot siirtyvät automaattisesti ja määrämuotoisesti tarvittaviin asiakirjoihin (=velkajärjestelyhakemus) mm. lukuisten perintätoimistojen ja ulosoton tiedostoista. Manuaalisen työn vähentyminen on toivottavaa, mutta emme pidä sitä lähivuosien aikana mahdollisena, ottaen huomioon eri osapuolten suuren määrän ja järjestelmien kehittämisen kustannukset ja aikataulut.

Jos työntekijät siirtyvät valtion palvelukseen uusina työntekijöinä, tulee kertyneet vuosilomat pitää kunnan palveluksen aikana. Tämä merkitsee, että oikeusaputoimistossa on odottamassa valtava asiakasmäärä samaan aikaan kun talous- ja velkaneuvojen tulisi kouluttautua uusiin järjestelmiin ja ryhtyä yhdenmukaistamaan työskentelyään.

Siirtymävaiheesta tulee erittäin raskas ja pitkä koska kunnilla olevia asiakastietoja ei ole mahdollista siirtää sähköisessä muodossa valtion asiakastietojärjestelmiin. Epävarmuus työpaikkojen säilymisestä tulee johtamaan siihen, että osaavaa henkilökuntaa siirtyy toiseen työhön, mikä aiheuttaa asiakasjonojen kasvua.

Edellytämme, että henkilöstö siirretään liikkeenluovutuksen periaatteita noudattaen vanhoina työntekijöinä valtiolle.

Talous- ja velkaneuvontaa ei voida hoitaa ehdotetuilla resursseilla.

Siirtymävaiheeseen on kiinnitettävä erityistä huomiota ja otettava opiksi toimeentulotuen Kela-siirron kokemuksista. Koko nykyinen henkilöstö tulee palkata virkoihin liikkeen luovutuksen periaatteita soveltaen em. ongelmien välttämiseksi. Kun tietojärjestelmät ovat kunnossa, voitaneen virkoja jättää täyttämättä esim. eläköitymisen myötä.

Ehdotuksen mukaan talous- ja velkaneuvonnan esimiehenä toimisi julkinen johtava oikeusavustaja. Talous- ja velkaneuvonnan selvitysmies Kirsti Rissanen ehdotti raportissaan vuonna 2009, että talous- ja velkaneuvonnasta tulisi oikeusaputoimistoihin erillinen toiminto. Rissanen raportista ilmenee myös koettu lähiesimiestuen ja työnohjauksen puute, asiakkaiden ongelmien laaja-alaisuus sekä yhteistyön tarve etenkin sosiaalityön kanssa.

Julkisella johtavalla oikeusavustajalla ei useinkaan ole talous- ja velkaneuvonnan substanssiosaamista työn ja asiakkaiden ongelmien ollessa paljon muutakin kuin yksittäisten juristien ongelmien ratkaisua. On myös syytä kysyä kykenisivätkö johtavat julkiset oikeusavustajat hoitamaan uusien työntekijöiden esimiestehtävät riittäväällä tavalla. Kohtuullisena suorien alaisten määränä pidetään yleensä noin 10 henkilöä. Johtavilla yleisillä oikeusavustajilla on jo nyt alaisia huomattavasti enemmän.

Lisäksi on odotettavissa, että esteellisyystilanteita tulee esiintymään, mikäli talous- ja velkaneuvonta on johtavan julkisen oikeusavustajan alaisuudessa. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi silloin kun oikeusaputoimistossa olisi yhtä aikaa vireillä velkajärjestelyasia ja vanhempien välinen huoltajuusasia tai esimerkiksi velkajärjestelyasia ja velallista koskeva velkomusasia. Syyskuussa 2016 toteutettiin oikeusavun ja edunvalvonnan organisaatiouudistus ja toimistot eriytettiin omikseen esteellisyystilanteiden ja hankalien esimiesrakenteiden vuoksi.

Talous- ja velkaneuvonnan organisointiin ja johtamiseen on syytä kiinnittää erityistä huomiota ja järjestää toiminto erilliseksi yksiköksen johtavien talous- ja velkaneuvojien alaisuuteen. Organisaatio olisi näin ollen yhtenäinen oikeusavun ja edunvalvonnan kanssa, joissa toimii johtava julkinen oikeusavustaja ja johtava julkinen edunvalvoja.

Ostopalvelut 5 ja 6 §Kommenttinne näistä pykälistä

-

Siirtymäsäännökset 11 §Kommenttinne tästä pykälistä

Ehdotuksessa on todettu, että siirto ei saa aiheuttaa asiakkaille haittaa. On ilmeistä, että siirtymäajasta tulee erityisen pitkä ja vaikea, jos laki toteutuu luonnoksessa esitetyllä tavalla.

Ne henkilöt, jotka toimivat lain voimaantullessa talous- ja velkaneuvonnan tehtävissä, tulee ottaa valtion palvelukseen vanhoina työntekijöinä.

Muut mahdolliset kommenttinne esitysluonnoksesta.Pyydämme otsikoimaan kommentit pykälittäin, jos ne koskevat tiettyjä pykäläiä.

Oikeusministeriö on antanut 16.2.2017 toimeksiannon edunvalvonta- ja oikeusapuviraston perustamista koskevan selvityksen tekemiseksi. Selvitysmiesten on määrä luovuttaa työnsä lopputulos ministeriölle viimeistään 29.12.2017. Hallituksen esityksessä ei lainkaan viitata käynnissä olevaan selvitykseen. Hallituksen esityksessä on selvitys tarpeen todeta ja arvioida onko työllä mahdollisesti vaikutusta talous- ja velkaneuvonnan järjestämisessä.

Esityksessä on vain hyvin lyhyesti ja yksipuolisesti kuvattu vaikutuksia kansalaisten asemaan ja todettu, että mahdollisuudet saada sähköisiä palveluita paranevat. Ehdotuksessa ei ole lainkaan pohdittu resurssien vähentämisen ja siirtymävaiheen tuomia vaikutuksia. Mielestämme talous- ja velkaneuvonnan asiakkaiden ja muidenkin oikeusapua tarvitsevien kansalaisten oikeusturva vaarantuu, jos neuvonta siirtyy oikeusaputoimistoihin aliresurssoituna.

Jos neuvonta siirtyy oikeusaputoimistoihin aliresurssoituna, julkisten oikeusavustajien työmäärä kasvaa ja odotusaika talous- ja velkaneuvontaan pitenee.

Taloudellisia vaikutuksia kuvaava osuus on kapea-alainen ja on todennäköistä, että yksityisen oikeusavun tarve joko talous- ja velkaneuvonta-asiassa tai julkisen oikeusavun piiriin kuuluvassa asiassa tulee lisääntymään ja näin ollen kasvattaa julkisen oikeusavun menoja, jollei henkilöstön määrä säily vähintäänkin nykytasolla.

Siren Harri
Palkansaajajärjestö Pardia ry